

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Traditioneel bestuur in Uganda: Een Afrikaanse Renaissance

Holtkamp, M.

Citation

Holtkamp, M. (1998). Traditioneel bestuur in Uganda: Een Afrikaanse Renaissance. *Bestuurskundige Berichten*, 13(3), 29-30. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234171>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234171>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Omdat de beslissingen als gevolg van de technologische ontwikkeling steeds meer genomen zullen worden door de burgers, worden ze steeds kleiner.

De andere ontwikkeling gaat hier schijnbaar tegen in. Het theorema van Hobbes zegt: je moet naar macht streven want anderen doen dat ook; doe je dat niet dan raak je het kwijt. Een zelfde mechanisme impliceert dat de steeds grotere beslissingen, die mogelijk worden als gevolg van de technologische ontwikkelingen, ook genomen moeten worden; zo niet dan doen anderen het. Deze mega-beslissingen, onder meer op Europees niveau spelen zich af in een democratisch schemergebied en dat willen we ook, aldus Docters.

Het gaat daarbij niet altijd om overheidsbeslissingen. De overheid nam vroeger immers het publieke belang voor zijn rekening. Nu ontstaat een ander beeld. In de '60er-jaren werd er geëist aan de overheid, nu wordt er geëist aan degenen die het publieke belang aantasten, een voorbeeld is de milieubeweging die maatregelen eist van Shell of Schiphol; niet van de overheid, hoewel die er wel bij betrokken is. Naar mening van Arthur Docters van Leeuwen is de toekomst aan configuraties: burgers die een groep vormen, een organisatie zijn of een institutie constitueren. De configuraties dienen het belang van de burgers

Deze ontwikkeling zou zich ook moeten uitstrekken tot de politieke partijen, indien deze althans in de toekomst willen blijven bestaan. De partijen zijn nu puur gericht op het verkrijgen van overheidsmacht. De politieke partij zou echter een middel moeten vormen voor de burger om zijn politieke belang vorm te geven, waarbij de burger zelf de intensiteit en de omvang kan bepalen, zoals Amnesty International en Green Peace dat doen. Overigens zouden de politieke partijen moeten bedenken dat de succesvolle socialistische partijen uit dit soort bewegingen zijn voortgekomen.

Deze ideeën slaan nog niet aan bij de bestaande partijen. Men praat daar nu over het politieke primaat

waarbij de ministeriële verantwoordelijkheid zich lijkt te moeten ontwikkelen tot een hiërarchische verhouding, in de eerste plaats met de ambtenaren, maar als je het rapport Steenhuis goed leest, ook met de rechters. Volgens het rapport van Van Kemenade moet het toetsingrecht worden terug gebracht tot het begrip willekeur. Dit betekent dat de klassieke criteria van redelijkheid en evenredigheid in het geding zijn. Als je die kant opgaat, kunnen de burgers nergens meer terecht. Er ontstaat politieke centralisatie en daarmee hiërarchisering. Op Nederlands niveau kan deze ontwikkeling niet lang standhouden omdat de echte macht bij Europa en Atlantïë (USA, Europa van G7, Canada) ligt. Indien de ontwikkeling door zou zetten in een hiërarchisch geordend Europa kan dit ontaarden in het klassieke gedrag van de satraap.

Docters van Leeuwen betreurt dat de democratische legitimatie wegebt. Het goede antwoord is niet de nuancering te laten wegvallen; het goede antwoord is reorganiseren van de rijksdienst. In de jaren '80 wilde iedereen die reorganisatie, maar er is niets van terechtgekomen en dat werkt nu door in het gedachtengoed van de rijksoverheid.

De derde transformatie betreft de spiritualiteit die naar de mening van Docters van Leeuwen gekoppeld is aan en overgaat in virtualiteit. De vraag is waar het materialisme met herkenbare realiteiten is gebleven. De ontwikkelingen in de negatieve spiritualiteit in de vorm van innerlijke virtualiteit, zoals rechts nationalisme, geestelijke ervaringen opgewekt door drugs en sommige muziek zijn waarneembaar evenals externe virtualiteit in de vorm van bijvoorbeeld Disneyland en vermaakpaleizen; de groei is enorm.

De mensen worden als ze, met een hoofdtelefoon op en een pilletje in, bezig zijn met virtualiteit weinig aanspreekbaar; je raakt ze kwijt en ze nemen afscheid van de publieke deelneming, van het publieke belang. Dat is niet goed voor de burgers.

Deze negatieve ontwikkeling is ook zichtbaar bij de overheid. In de verkiezingstijd is de virtualiteit al volledig bepalend, niet de inhoud en helemaal niet de realiteit. Symbolisch beleid is in Nederland al een

geaccepteerd begrip. Straks wordt regeren dan een ritueel, zoals ooit in het Chinese keizerrijk. Nu al is het merkbaar, objectief waarneembaar beleid is minimaal.

Tegenover de negatieve spiritualiteit staat de positieve, die je gezag kunt noemen. Voorbeelden van personen met aanvaard gezag zijn Churchill en Duisenberg; voorbeelden van institutionele aard: de uitspraken van de rechter in Nederland die algemeen als maat geaccepteerd worden. Persoonlijk gezag is gebaseerd op persoonlijke kwaliteiten: uitstraling, visie en (gebleken) effectiviteit. Docters van Leeuwen denkt dat in de toekomst persoonlijk gezag nog belangrijker zal worden en los zal komen van de institutionele positie van de persoon.

De vraag, die voor bestuurskundigen erg belangrijk is, is: Wat gaat er gebeuren met de traditionele instituties? In de eerste plaats zegt Docters van Leeuwen zullen ze nog in lengte van jaren bestaan; dat is werkgelegenheid. De functie zal evenwel verschuiven in de richting van virtualiteit en rituelen en daarmee kunnen ze immers nog lang vooruit.

De gemeenten, die dicht bij de burgers staan zullen zich in de toekomst, naar verwachting van Docters

van Leeuwen, het beste kunnen handhaven mits ze gaan functioneren in netwerkachtige vormen en opteren voor het publieke belang.

De provincies en het Rijk krijgen het moeilijker. De provincies hebben kansen vanuit het historisch perspectief. Het Rijk krijgt het het moeilijkst omdat het verder van de burgers afstaat en de feitelijke macht bij Europa en het Atlantïë van de G7 komt te liggen. Een andere rol is nodig, omdat Nederland zich met kracht zal moeten manifesteren op het Europese niveau. Vandaar het advies van Arthur Docters van Leeuwen aan de rijksdienst nu alsnog grondig te reorganiseren, het is nog niet te laat.

Tenslotte gaat Docters van Leeuwen in op de positie van het vak Bestuurskunde, ten opzichte van rechten, sociologie en politicologie. Bestuurskunde heeft zich goed ontwikkeld, het houdt zich met de goede dingen bezig en is daardoor beter in staat de werkelijkheid waar te nemen. En daar gaat het om. Het openbaar bestuur moet zich durven te concentreren op de realiteit die er is en die er gaat komen.

Irma de Ligny

Studente bestuurskunde in Leiden

Traditioneel bestuur in Uganda: Een Afrikaanse Renaissance

M. Holtkamp

Het is 9 januari 1998 en de airbus van Sabena raakt de vruchtbare grond van Uganda. Ik heb mijzelf vanuit Nederland gelanceerd naar Uganda, gelegen in het politiek onstabiele Grote Meren gebied van Oost Afrika, om daar onderzoek te doen naar de rol van traditionele leiders in de huidige Afrikaanse staat.

Traditioneel bestuur, bestaat dat nog? En: welke rol hebben traditionele leiders nu nog te spelen? Ik heb

besloten mijn scriptie hier aan te wijden en mijn these te onderbouwen door te "voelen, proeven en ruiken"

op welke manier traditioneel bestuur op de Afrikaanse evenaar functioneert.

Uganda bestond tot 1966 uit een aantal koninkrijken en districten die in een federaal arrangement, gecreëerd door de Britten die Uganda in 1962 verlieten, naast elkaar bestonden. In 1966 bestormde het leger van Milton Obote, onder aanvoering van de legendarisch geworden Idi Amin, het paleis van de toenmalige koning Mutesa II en schafte door middel van een nieuwe constitutie traditionele leiders in Uganda af. Deze constitutie staat bekend als de Pigeonhole Constitution, aangezien leden van het nationale departement de constitutie in hun postvakje aantreffen; debat hierover mocht niet plaats vinden.

Kabaka (koning) Mutesa II was koning van Buganda, het grootste en meest tot de verbeelding sprekende koninkrijk in Uganda, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de 14e eeuw. Buganda had zich ontwikkeld tot een gecentraliseerde staat, gebaseerd op een clanfederatie en aan de top van de administratieve hiërarchie stond de Kabaka. De Kabaka was een absoluut heerser, maar aan diens macht werden door een "informeel systeem" van checks and balances en de Ganda-traditie grenzen gesteld. Wil je hier meer over weten, dan moet je Max Weber's (jawel, daar hebben we 'm weer) verhandelingen over traditioneel gezag er maar eens op naslaan.

Uganda ontwikkelde zich na 1966 tot een natiestaat waar onder leiding van diverse (repressieve) regimes geen plaats meer is voor de traditionele koninkrijken. Maar na jaren lang lobbyen, door met name monarchisten uit Buganda creëerde de regering in 1993 ruimte voor de terugkeer van koningen. De Baganda kroonde hun Kabaka Ronald Muwenda Mutebi II en

ook andere koninkrijken vierden massaal feest. De grondwet van 1995 verbiedt de koningen zich te bemoeien met het (lokale) bestuur en het politieke besluitvormingsproces, maar al snel wordt duidelijk, dat de traditionele leiders nog steeds een grote mate van respect en legitimiteit bezitten. Traditionele leiders zijn vaak beter in staat dan de centrale regering, om de bevolking te mobiliseren. Ook op andere plaatsen van het Afrikaanse continent vinden dergelijke "revivals" plaats. Afrika-kenner Basil Davidson spreekt van een Afrikaanse Renaissance die bedoelt is om aansluiting te vinden bij de eigen pre-koloniale vormen van bestuur om zo duurzame sociale en economische ontwikkeling te realiseren. De oplossingen voor Afrika's problemen zijn te vinden in haar eigen geschiedenis en niet in de kant en klare "good governance" pakketten van het Westen. Traditionele vormen van bestuur kunnen een alternatief bieden voor het principe van gekozen vertegenwoordiging als sine qua non voor democratie.

Op dit moment hebben traditionele leiders met name een rol te spelen op het gebied van armoedebestrijding door de eigen bevolkingsgroep te mobiliseren voor allerlei projecten. De roep naar een autonoom Buganda in een federaal arrangement is echter nog niet verdwenen. Ook de andere traditionele monarchieën in Uganda, zij het in mindere mate dan Buganda, proberen aansluiting te vinden bij hun eigen verleden. Traditionele leiders manoeuvreren in de schaduw van de staat, maar die schaduw wordt steeds kleiner.

Marc Holtkamp
Student bestuurskunde in Leiden

Oproep !

De redactie van de Bestuurskundige Berichten is nog steeds op zoek naar nieuwe redactieleden.

Vooraf eerste- en tweedejaarsstudenten zijn van harte uitgenodigd!

Heb jij zin om met je medestudenten een semi-wetenschappelijk tijdschrift te maken? Kom dan even langs in de B.I.L.-kamer (SB-03) of bel Laura Hage (071-5120091).

50 jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens : feest of geen feest?

C. Behr

Op 10 december 1998 is het vijftig jaar geleden dat de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) door de Verenigde Naties werd aangenomen. Geschokt door de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog wilden de toenmalige wereldleiders met een officieel document voorkomen dat dergelijke schendingen tegen de mens opnieuw zouden plaatsvinden. Op 10 december 1948 ondertekenden de landen van de VN de Verklaring.

Nu, vijftig jaar later, wordt er opnieuw stil gestaan bij waar de verklaring voor staat en nagegaan of de voornemens nog overeind staan.

Wat houdt de UVRM nu eigenlijk in? De Verklaring vormt de basis voor de bescherming van de rechten van de mens. Deze rechten gelden voor iedereen ongeacht sekse, ras, huidkleur of levensovertuiging. De rechten zijn gevat in dertig artikelen met gelijke en onvervreembare mensenrechten. Zo is er het recht op leven in vrijheid en veiligheid (art. 3), het recht

voor en door de wet op dezelfde manier behandeld te worden als ieder ander (art. 7) en het recht te denken, te schrijven en te zeggen wat je wilt (art. 19). Een land dat zich heeft aangesloten bij de VN onderschrijft daarmee de UVRM en mag geen wetten aannemen waarmee deze rechten van individuele burgers worden afgenomen. Op basis van de UVRM zijn er in

